

Számvetés... 1982. Tervek... 1983.

DR. MOLNÁR FERENC
az Országos Széchényi Könyvtár
főigazgatója

Alig fél éve kerültem az Országos Széchényi Könyvtár élére, tehát új embernek számítok a könyvtárügyben. Persze a könyvtárat valamennyire már ismertem. Mint olvasó — egyetemi hallgató, majd egyetemi oktató koromban — sűrűn „rászorultam”, és legfontosabb eredményeiről, gondjairól későbbi állami, illetve pártbeosztásaimban is tudtam. Amint új munkakörömet elfoglaltam, újra meggyőződtem arról, hogy milyen sokrétű tevékenységet folytató intézmény, amely félezer munkatársával egyik sajátos szellemi központja kultúránknak. A könyvtárral, történetével ismerkedve azt is meg kellett állapítanom, hogy az elmúlt negyedszázad alatt — tragikusan elhunyt elő-

dömnék, Jóború Magdának a vezetésével — a könyvtár és munkája mérhetetlenül sokat fejlődött: a szó igazi értelmében szocialista nemzeti könyvtárrá vált. Ebben nem kis része volt a könyvtár munkatársainak. Közülük jó néhány külföldön is számon tartott szakember, vagy — amit legalább ily fontosnak vélek — a human tudományok különböző szakterületeinek tudósa, tudományos szaktekintélye. Összefoglalva: a könyvtár sok esetben nem különösebben látványos, de tiszteletre méltóan hasznos, céltudatos tevékenységet folytat, amely — és ezt hozzá kell tennem — társadalmunk tudatában a jelenleginél nagyobb figyelmet és megbecsülést érdemelne.

A könyvtár fejlődése köztudomásúan igen nehéz körülmények között ment végbe, a működési feltételek mindmáig lényegében nem változtak. De — és ezzel hadd utaljak a jövőre — a budai várbeli építkezés a legutóbbi hónapokban felgyorsult, és felelős állami vezetők ígéretei szerint az épületet 1983 végén átadják. Az építkezés eddigi története persze óvatosságra int, de a jelen pillanatban magam is úgy hiszem, hogy legkésőbb 2—3 éven belül a könyvtár elfoglalhatja új helyét. Bizonyára érthető, hogy gondjaink, feladataink között minden mást megelőz az erre való felkészülés: nem annyira maga a költözködés (bár Budapest tucatnyi pontjáról kell csaknem hatszáz

munkatársunkat és több milliós könyvtári egységet, rengeteg berendezési tárgyat felköltöztetnünk), hanem az elképesztő, majdnem a Parlamentével azonos méretű épületkolosszus könyvtári-szakmai és technikai üzemeltetése, az új könyvtár (mert voltaképpen erről van szó) működésének sokoldalú előkészítése. Ezzel párhuzamosan óvatos, kis lépésekkel (és mert emberekről van szó: human módon) meg kell kezdeni a könyvtári munkafolyamatok ésszerűsítését, a vezetői gárda fiatalítását, a szervezet korszerűsítését. Nem egyéves feladat, de már most hozzá kell látnunk a könyvtár tudományos arculatának erősítéséhez, az új kutatási irányokban rejlő lehetőségek kiaknázásához, a tudományos szakembernevelésre is alkalmas szellemi műhely kifejlesztéséhez. Nagy feladatok várnak ránk 1983-ban a központi szolgáltatások továbbfejlesztése terén, közülük is kiemelkedik a külföldi folyóiratok központi katalógusa megkezdett automatizálási munkálatainak folytatása, a törökbálinti tárolókönyvtár és a várbeli restauráló laboratórium üzembe helyezése. Ugyancsak nem egy évre szóló, de halaszthatatlan feladat — az intézeti demokratikus fórumok működtetésének további bővítése mellett — a belső irányítási, tervezési-beszámolási és ellenőrzési, ügyviteli rendszer korszerűsítése.

A temérdek feladat végrehaj-

tásának két fontos előfeltétele van. Az első: a könyvtár munkatársi gárdájának erőfeszítése, a másik: a fölöttes szervek, mindegyiknél a Művelődési Minisztérium támogatása. Eddigi tapasztalataim arról győztek meg, hogy mindkettőben szilárdan bízhatom. Különösen szükség van erre jelenlegi nehéz gazdasági feltételeink között. Mert — és 1983-ban ezt tartom minden könyvtár legégetőbb tennivalójának — népgazdaságunk mai, stagnáló fejlődési szakaszában minden erőnkkel arra kell törekednünk, hogy a kedvezőtlenebbre fordult népgazdasági viszonyok minél kevésbé hátráltassák könyvtárügyünk fejlődését. Hadd tegyem hozzá: ez nem csak és kizárólag a könyvtárak, hanem a magyar kultúra és tudomány egyetemes érdeke is, amelyeknek a könyvtárak szolgálói.

DR. DÁN RÓBERT
az Eötvös Loránd
Tudományegyetem
könyvtártudományi tanszékének
tanszékvezető egyetemi tanára

A *Könyvtáros* hozzánk is eljuttatott körkérdesét azért is megtisztelőnek tartjuk, mert az Eötvös Loránd Tudományegyetem bölcsészettudományi karának könyvtártudományi tanszéke lényegében nem könyvtári intézmény. Ugyanakkor mint az egyetemi könyvtárosképzés egyetlen hazai tanszékét, számos szál fűzi a magyar könyvtárügyhöz. Az 1982-es év a korábban megindult átalakulás és a folyamatos reform esztendeje volt. Az oktatási munkában elsődleges feladatunknak tartottuk, hogy tovább erősítsük a tudományos képzést. Ezt a sokrétű feladatot igyekeztünk megoldani, de végére még nem juthattunk, a részletek kimunkálása folyamatban van. A hallgatóság érdeklődését megragadta a ha-

gyományos könyvtáros tárgyak új szemléletű feldolgozása, és sikereket értünk el az új tárgyak bevezetésével is. A jelenlegi struktúra azonban távolról sem tekinthető véglegesnek, még kevésbé az oktatásra kerülő tárgyak tananyaga. Kapcsolatot teremtettünk a nagykönyvtárakkal, és igényeiket folyamatosan figyelembe véve, nemcsak a tananyagot és a vizsgarendszert szándékozzuk továbbfejleszteni, hanem mindenekelőtt hallgatóink tudásanyagát is. Apróbb zökkenőktől eltekintve ez a reformfolyamat eredményesnek látszott 1982-ben, de éppen az eredmények mutatják, hogy mennyi tennivalónk van még. A tanszék az egyetem más tanszékeivel is szorosabb kapcsolatba került, és külföldi tapasztalatokat is igyekeztünk szerezni a képzés tudományos színvonalának emelése érdekében. Ez utóbbiak meglepő eredménnyel jártak. Világossá vált, hogy sok tanulnivalónk van a környező és a távoli országok könyvtárosképzésétől, de a külföldi szakemberek is érdeklődéssel vették tudomásul az úgynevezett „magyar modell” eredményeit. Mindebből következnek idej feladataink is: A reformot tovább folytatjuk, mert úgy véljük, hogy az egyetemi diplomával rendelkező könyvtárosok a könyvtárügy fejlesztésének fontos személyiségei lesznek. Ehhez kell mérnünk az átadandó ismer-

etek körét és színvonalát. Fejlesztjük a diploma utáni, posztgraduális képzési formát, mert az informatikus-, dokumentátor-képzés már túlnő a könyvtári problémákon, és népgazdasági jelentőséggel bír. Ez a feladat a tanszéket is újabb és újabb erőpróbák elé állítja. Nem szabad azonban megfélekednünk egy pillanatig sem a nemzeti múlt értékeit őrző tudós könyvtárosok képzéséről sem, ezért az említettek mellett és azokkal párhuzamosan továbbfejlesztjük a közművelődési intézményekben dolgozó kollégáink tudományos ismereteit. Eredményesnek tekintjük az 1982-es esztendőt, és ennek tudatában készülünk 1983-as feladataink megoldására. Reméljük, hogy reformunkálataink további kézzelfogható eredményeiről számolhatunk be a következő időszakban.

SZENTE FERENC
az Országos Széchényi
Könyvtár,
Könyvtártudományi
és Módszertani Központ
igazgatója

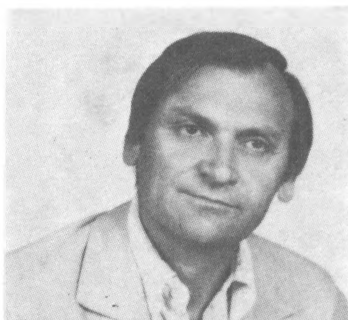
A Könyvtártudományi és Módszertani Központ számára a munka értelme és sikeressége elválaszthatatlan a magyar könyvtárügy fejlődésétől és eredményességétől. Így is kell ennek lennie. Mi nem vagyunk jobbák vagy rosszabbak a „normális” könyvtárosoknál, csak a munkelosztásban ránk osztott, elvállalt szerepünk különböztet meg tőlük, egyébként együtt sírunk, együtt nevetünk. Vagy másképpen szólva: szerepünk a kovászé, mely ugyanúgy vízből, lisztből és sóból áll, mint maga az anyag, melyből nélküle nem válhatna jó kenyér. S amiként a kovászt is a kenyér anyagából veszik ki mindig és újra, hogy friss maradjon, akként nekünk is a könyvtárügy

teljes közegével kell állandó éle-tes kapcsolatban megújulnunk.

Intézményi létünk talán legsúlyosabb időszakát éljük át most főnállásunk óta. Kipróbált, működőképesnek bizonyult szervezetet bontunk föl, mert a szakma ítélete nem igazolta a magunkról táplált illúzióinkat, és számos erényünket elismerve, teljesítményünket nyugtázva is Parkinson-tüneteket vélt felfedezni rajtunk, s minthogy a szervezet létjogosultságához kevés a működőképesség ténye — kell hozzá a különleges hasznosság, mi több: a pótolhatatlanság visszajelzése is —, a régi célok felé immár új utakon próbálunk haladni. Ehhez a legelső feltétel a megújulás szükségességében való belső egyetértés. A változásokat mindig kisebb-nagyobb válság előzi meg. Az ilyen munkahelyi kis válság is súlyos idegpróba, fölkavarja a kedélyeket, tartózkodóvá teszi azokat, akik félnek a kockázattól, megbontja a közösséget, megszápítja a múltat, ijesztőnek mutatja a jövőt. Nehezíti dolgunkat, és az emberség kemény próbájává teszi az átalakulást, hogy mint minden erőszakos beavatkozás, ez is beletépett a baráti és a közösségi kapcsolatok finom pókhálójába, csalódásokat, lelkiismereti problémákat okozott.

Mindezeket tudván, és a kellő tapasztaltság hiányából s a kiszámíthatatlan tényezőkből adódó botlások, csúszások valószínűségét is látván, három irányban szeretném építgetni az intézmény tevékenységének az útját és biztosítani a rajtuk való haladás feltételeit is.

1. Hosszú távon érvényes módon dokumentumban rögzítetten és világos elvi alapokon ki kell dolgozni az együttműködés, a munkamegosztás és a szervezeti együttélés kereteit az Országos Széchényi Könyvtárral, tisztázván az ezzel együtt járó közös és külön köteleességek vállalásának

módszereit, attól a meggyőződéstől vezetettve, hogy hazánkban a korszerű könyvtári ellátás kulcskérdése a nemzeti könyvtár alkalmassá tétele a korszerű központi könyvtári szolgáltatások belső kiépítésére, országos megszervezésére, a szolgáltatások igénylésének és fogadásának szakmai megalapozására. Ez olyan vállalkozás, amit az OSZK és a KMK egy test, egy lélekként tudhat elvállalni; vagy csak késedelmeskedve, rosszul, az erőket pocsékolva dolgozhatunk rajta. Az Országos Széchényi Könyvtárban levő szakmai, szellemi kapacitást csak úgy, mint a — remélhetőleg — bővülő technikai szolgáltatási lehetőségeket szervezeten hozzáférhetővé kívánatos tenni az egész országban a könyvtári hálózatok számára. Ennek kiépítésében, a kereslet és a kínálat jó értelmű találkozatásában, az OSZK különféle főosztályai, igazgatóságai, másfelől elsősorban a megyei és a szakszervezeti hálózatok közti közvetítésben és koordinációban pótolhatatlan szerepe van a KMK-nak. Ehhez most jók, és az érintettekben tovább javíthatók az embervezetési feltételek. Egymást jobban megismerve, egymás munkáját, erőfeszítéseit tisztelve a közös cél szorosabban köthet össze bennünket, mint a szervezeti kényszerzubbony.

2. A KMK különleges helyzeténél fogva — lévén a Művelődési Minisztériumhoz közvetlenül

kapcsolódó, annak áttételmentes irányítása alatt álló, jogilag eddig ugyan föl nem hatalmazott módszertani bázisintézmény — alkalmassá tehető arra, hogy a régóta hiányolt (és egyre keservesebben hiányzó) országos könyvtári szakfelügyelet letéteményese legyen. Félreértés ne essék, nem valamiféle rangszerzési kórság vagy hatalomvágy mondatja ezt velem, hanem a szakmai szolgálat eredményességének növelhetőségébe vetett meggyőződés: a gyerek is tudja, hogy a szakfelügyeletnek, miként az élet más területein is, annyi a hatalma, amennyit a jelzéseiből az igazgatási szervek fölfognak és intézkedésre is fölvállalnak. Esetünkben tehát leginkább a szakma különféle központjaival, a különféle rendű-rangú főntartókkal való mindennapi kapcsolat tudatos kialakítása és a könyvtárak javára való fordítása a cél és a reális esély. Nem akarom az országos könyvtári szakfelügyeletet a KMK-ban monopolizálni. Meggyőződésem, hogy egy-egy könyvtári terület józan és tisztességes megítélésére, teljesítményeinek mérlegelésére az abban járatos szakember hivatott, tehát az országos szakfelügyeletnek a szakemberek széles körére kell támaszkodnia az OSZK-ból is, más könyvtárakból is (különös tekintettel a koordinációs központokra), továbbá más — nem könyvtári — szervekből, intézményekből (például a tanácsokból és országos szakintézményekből). A KMK tehát fölfogásom szerint a minisztérium irányításával tervezi, szervezi, koordinálja, dokumentálja, és más intézményekkel közösen végzi is a könyvtári szakfelügyeletet. Ebből és módszertani feladataiból is következik, hogy figyelmének ki kell terjednie a helyi, vagyis a hálózati szakfelügyelet segítő jelleghű gondozására.

3. Mindehhez a KMK hagyó-

mányainak megfelelően fontos kutatási-képzési és szolgáltatási bázisa is a magyar könyvtárügynek. Az egyszerűség okán azt mondom, hogy törekszem arra, hogy a fenti funkciók racionális méretek és keretek között, egymást kiegészítve és erősítve létezzenek, és a külső kapcsolataik révén erősödjenek. Szeretném, ha a rendelkezésünkre álló szellemi és anyagi erőket a tevékenységi formáink együttműködésével hatékonyabban érvényesítenénk, ha kiszűrnénk a látszattevékenységeket, ha minden munkatársunkban kifejlesztenénk azt a tudatot, hogy nálunk az önmegvalósítás jogosságát a könyvtári ügy szolgálata adja meg.

GOMBA SZABOLCSNÉ DR.
a Kossuth Lajos
Tudományegyetem
Könyvtárának főigazgatója

A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára az elmúlt egy-két évben nehéz helyzetben volt. A *Csúry István* főigazgató halálát követő esztendő átmenetinek tekinthető időszakában a könyvtár megbízott vezetőjének célja elsősorban az eredmények megtartása lehetett. A hosszabb távú előretökés a főigazgatói kinevezést követő időben vált lehetségessé. Ekkor kulcskérdés volt az intézmény személyzeti helyzetének felmérése és a könyvtári funkciók szempontjából való elemzése, továbbá a felszabaduló álláshelyek betöltése a fejlesztési terveknek is megfelelő szakképesítésű munkatárakkal. Ennek eredményeképpen, hogy az intézmény hosszú távra előretökés, természetesen gondoskodik a nyugdíj felét tartók utánpótlásáról, fontos munkaköröket tudott belső erőből betölteni. A könyvtár jövője szempontjából igen fontosnak ítéljük a könyvtári munkafolya-

matok gépesítésének meggyorsítását és a szakemberbázis megteremtését ahhoz, hogy gyorsabban haladhassunk előre a *számítástechnika könyvtári alkalmazásában*. Az elmúlt évben lehetőség nyílt számítógépes szakember alkalmazására, akinek feladata a könyvtári munkafolyamatok rendszerlemző áttekintése és a gépesítés lépcsőzetes megvalósításának — egyelőre — elméleti előkészítése.

A nemzetközi tendenciákkal és a helyi igényekkel összhangban kiemelt célunk a *tájékoztató munka továbbfejlesztése*. A tájékoztató tevékenység hatékonyabbá tétele igen sokrétű feladat, így például fontos, hogy a szakreferensek és az egész egyetem kutatási terveinek ismeretében elevenebb kapcsolatot tartsanak a kutatásokkal, és saját tudományos fejlődésük érdekében a jövőben is rendszeresen bekapcsolódjanak a tanszékek kutató munkájába. Fontos volna a nemzetközi és az országos szolgáltatások átvétele, illetve közvetítése is az egyetem és a tiszántúli régió szakemberei számára. Támazkodni kívánunk a *nemzetközi együttműködésen alapuló számítógépes rendszerekre*, és a külföldi adatbázisokkal való párbeszéd, *online kapcsolatok* létesítésével a terület szakirodalmi tájékoztatásának a korábbinál fej-

lettebb megoldására, s hasonló terveink vannak az Országos Széchényi Könyvtár számítógépes eredményeinek felhasználása terén.

Tovább kell lépünk a *központi és a tanszéki könyvtárak integrálásában*. Előkészítő tárgyalások folynak az egyetem fizikai tanszékeinek és a Debrecenben működő egyik akadémiai intézet, az Atommagkutató Könyvtárának integrálási lehetőségeiről. A korábban már megvalósított kémiai szakkönyvtári integrációtól eltérően a fizikai intézetek esetében a tagkönyvtárak területileg elkülönült helyiségekben, illetve épületekben működnek. Területi összehasonlításra tehát nincs lehetőség. A megoldás kulcsa a számítástechnika alkalmazása: az egymástól területileg elkülönült könyvtárak esetében a gyorsaság és a jobb kiszolgálás érdekében az állományok számítógépes adatbázisban való egyesítése, az online összeköttetés lehetőségeinek felhasználása látszik célszerűnek.

A hallgatók számára *audiovizuális eszközök* elhelyezését is tervezzük olvasószolgálati részlegünkben. A technikai felszerelések együttese a zeneműtár értékes anyagának hallgatásán felül lehetőséget kínálna a hallgatók jobb szaktárgyi felkészüléséhez és a gyakorló tanítási órák komplex előkészítéséhez is.

Az ésszerű és gazdaságos gyűjteményépítés érdekében folyamatosan *együttműködünk a terület nagykönyvtáraival*, elsősorban a debreceni orvostudományi egyetem könyvtárával, az agrártudományi egyetem könyvtárával, az MTA Atommagkutató Intézetével, a megyei és a városi könyvtárral, a nagy múltú református kollégiumi könyvtárral és a nyíregyházi teológiai főiskola könyvtárával.

Az intézménybe beözönlő kötelempedányok tömege arra kész-

tett bennünket, hogy felülbíráljuk a kötelepéldány-gyűjtés eddigi szempontjait, és meghatározott kiadványtípusok vonatkozásában *gyűjtőkori megosztásra törekedjünk az Országos Széchényi Könyvtárral.*

Súlyos gondot okoz könyvtárunk számára a *helyhiány*. Intézményünk 1932-ben, az egyetemi épület átadásakor kapta meg jelenlegi helyét. Azóta a könyvtári célra készült északi szárny területileg csökkent, ezzel szemben a könyvtár funkciói bővültek: az eredeti egyetemi feladatkörhöz regionális, országos és nemzetközi jellegűek is társultak. A helyszűkéből adódó gondok megoldása várat magára, emiatt viszont kénytelenek leszünk bizonyos állományrészeket a földön, illetve ládákból tárolni.

Ugyancsak gondot okoz a könyvtár *másolóberendezéseinek pótlása*; az elhasználódott gépekkel ugyanis sem az egyetemi, sem a regionális igények nem elégíthetők ki.

A Debreceni Egyetemi Könyvtár működésével és fejlesztésével kapcsolatban egyúttal a könyvtári élet legfontosabb problémáit is jeleztük. 1983 legégetőbb kérdésének azonban a könyvtári állományok fejlesztési lehetőségét tartjuk, mivel eddig sem tudtunk megfelelő mértékben lépést tartani a tudományok fejlődésével, differenciálódásával, új, fontos folyóiratok megrendelése lehetetlennek bizonyult, évtizedek óta járó folyóiratokról és alapvető külföldi kiadványok megrendeléséről kellett lemondanunk. Az országba járó folyóiratok körének újabb szűkítése nem képzelhető el a tudományos munka, az oktató tevékenység színvonalának sérelme nélkül. Ráadásul egy-két évfolyam megrendelésének elmaradása pótolhatatlan hiányokat okoz majd a gyűjteményben. Az ésszerű takarékosági intézkedések betar-

tása mellett mindenképpen törekedni kell tehát a hazai tudományos élet színvonalának fenntartásához nélkülözhetetlen könyvtár- és folyóiratrendelési keretek előteremtésére. Ezt tartom könyvtárügyünk legfontosabb megoldásra váró kérdésének.

TÓTH GYULA
az Állami Gorkij Könyvtár igazgatója

Az Állami Gorkij Könyvtár 1982-ben sok gonddal küszködve érte el céljait. A gyarapítás gyűjtőkori szabályzatunknak megfelelően folyt, s munkánk a különgyűjtemények, a kézi- és segédkönyvtárak tökéletesítésére irányult. Véglegesítettük a Gorkij-küloingyűjtemény kialakításának alapelveit s ezzel összefüggésben egy magyarországi Gorkij-bibliográfia tervét. Egyre súlyosbodó gondunkká vált a nyugati országokból megrendelt könyvanyag beérkezésének elmaradása. Még csak kezdeti eredményekkel járt a nemzetközi cserekapcsolatok bővítése, s lassan haladt az elavult és fölös idegen nyelvű anyag kivonása is könyvtárunkból. A dokumentumok feldolgozását 1982-től a nemzetközi követelményeknek megfelelő szabványok szerint kellett végeznünk, az év jórészt tanulással,

felkészüléssel és gyakorlással telt el, s az átállást szinte lehetetlen né tette néhány kötelező szabvány hiánya.

Világirodalmi könyvtári alaptevékenységünket igyekeztünk színvonalasan ellátni, s egyik közművelődési feladatunkat, az idegen nyelvek tanulásának lehetővé tételét sokféleképpen törekedtünk megvalósítani. Zeneműtárunk szervezte a hazánkban forgalomba kerülő hanglemezek központi feldolgozását, s a közreműködő könyvtárosok lelkesedésének és fáradtságát nem ismerő szorgalmának köszönheti e munka kezdeti sikerét. Örömmel emlíjtük a *Zenei Szakirodalmi Tájékoztató* külöszámát, amely a Bartók-centenárium alkalmából a külföldi sajtóban megjelent írásokat, az eddig hiányzó könyv- és lemezjegyzékeket tartalmazza. A nemzetiségi könyvtárügyben tovább erősítettük együttműködésünket a Hazafias Népfronttal, mégpedig elsősorban az olvasótáborok szervezése, illetve a nemzetiségi olvasásmódszertani pályázat közös meghirdetése révén. E munkában jó partnerünk a Könyvértékesítő és a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat, velük együtt eredményes szakmai tanácskozásokat folytattunk Gyulán, Tótszerdahelyen és Szombathelyen. Több alkalommal továbbképzést tartottunk a báziskönyvtárosok és az olvasótáborok vezetői számára. Hatékonyan közreműködtünk az I. országos nemzetiségi közművelődési konferencia munkájában is. Elkészült a szlovák nyelvű könyvek ajánló törzsanyagjegyzékének kézírata, a román már nyomdában van. *ÁGK Híradó* címmel — főként a nemzetiségi könyvtárügygel foglalkozó — folyóiratot indítottunk. A nemzeti-ségi témakörben több fontos dokumentumot is elkészítettünk. Nemzetközi kapcsolataink jelentékenyen gazdagodtak: előadást

tartottunk Moszkvában a társadalomtudományi bibliográfia kérdéséről, kiépítettük a kapcsolatot a madridi Biblioteca Hispánica-val, a bécsi Österreichische Nationalbibliothekkal, a ljubljainai nemzetiségkutató intézettel. Örömmel vettük át a Bolgár Népköztársaság magas kitüntetését, amelyet a két nép barátságának ápolásáért ítéltek oda könyvtárunknak. Olyan építkezések indultak meg és folynak épületünkben, illetve a Gorkij fasori zeneműtárban, amelyek új raktárterek, olvasótermek, munkahelyek építésével néhány éven belül elvezethetnek az ÁGK teljes építészeti rekonstrukciójához.

Az új évben fő törekvésünk szolgáltatásaink színvonalának emelése, olvasótáborunk bővítése. Szorgalmazzuk a könyv- és folyóiratbeszerzéshez szükséges keretek rendelkezésünkre bocsátását (ide értve a valutakeretet is). Megszervezzük a teljes állományrevíziót. Megjelentetjük a *Világirodalmi Központi Katalógus Gyarapodási Jegyzékét*. A *Világirodalmi Hiradót* a francia és a német nyelvterület anyagával kívánjuk bővíteni. Készül a műfordítások önálló formában kiadható bibliográfiája is. Felújított és a legmodernebb technikára épülő nyelvstúdiónk bizonyára népszerű lesz a nyelvtanulók körében. A Magyar Tudományos Akadémia és a Művelődési Minisztérium megállapodásának megfelelően a könyvtárunkban létrejött nemzetiségi kutató- és dokumentációs központnak magas színvonalú tudományos munkát kell végeznie. Első lépésként kialakítottuk *A magyarországi nemzetiségek kulturális, tudati jellemzőinek alakulása* című középtávú kutatási tématervet, illetve elindítottuk a rész kutatásokat. Kiadásra kész a *Magyarországi németek 1945—1975* című mintegy 40 ív terjedelmű bibliográfia. Készülünk a könyvtárban a spe-

ciális nemzetiségügyi szakolvasó megnyitására. Mindent megteszünk a raktározási gondokat évtizedekre megoldó raktárunk új-jáépítéséért, s reménykedve köszönjük meg az új év kezdetén mindazok segítségét, akik a könyvtárunk további fejlődését, jövőjét meghatározó helyiség elnyerésében közreműködtek.

DR. KÖRNYEY LASZLÓNÉ
a miskolci

II. Rákóczi Ferenc
Megyei Könyvtár igazgatója

Az elmúlt évben — szerény mértékben ugyan — de javultak a könyvtári munka feltételei a megyében. Számos helyen bővítették, korszerűsítették a könyvtárhelyiségeket. Új, méltó otthont kapott a sárospataki városi könyvtár. Zenei részleget létesítettek Abaujszántón, s újabbak létrehozása is folyamatban van Sajószentpéteren, Baktakéken, Ónodon.

A megyei könyvtár szintén sok tekintetben megújulva, esztétikus környezettel és nem utolsósorban nagy szakmai igyekezettel, szolgáltatókészséggel fogadja az olvasókat. Mindez a jó irányba fejlődő, egészséges szemlélet, a fenntartók és a könyvtárosok kiegyensúlyozott együttműködésének jele. Mind a hálózatban, mind központjában érezhető

egyfajta szakmai pezsdülés is. Ez különösen azért öröndetes, mert időnként könyvtárosok körében is fel-felbukkan a pesszimizmusra való hajlam. A borúlátás ellen-szere az értelmes cselekvés, az adott lehetőségek között a munka értelmes megszervezése.

A hiteles kép érdekében most a kedvezőtlen jelenségekről „ill-nék” beszámolni. Ehelyett inkább feladatainkról, terveinkről szólok — ezek ugyanis elárulják, hol hiányzik a több lendület, vagy hol szükséges a nagyobb gondoskodás, figyelmesebb törődés. Az új esztendőben arra törekszünk, hogy a könyvtári együttműködés tartalmát tekintve nemcsak hálózatunkon belül, hanem a többi hálózatokkal is gazdagabbá váljék. Fejlődjék tovább az egy éve működő, könyvtári és kulturális információkat nyújtó szolgálatunk. Szívügyemnek tekintem a fiatal könyvtárosok alkotó közösségének létrehozását, amely nemcsak a tudományos tevékenység iskolája lehet, hanem olyan fórum is, ahol igazi, kulturális kisugárzásra képes könyvtáros-egyniségekké nevelődhetnek.

S ha már a nevelésnél tartunk, a könyvtár és az iskola kapcsolattáról is szólnék. Rendkívül fontosnak tartom, hogy a jövőben tovább javítsuk a gyermekek, a tanulóifjúság könyv- és tájékoztatási ellátását, növeljük e szolgáltatások pedagógiai és információs értékét. Évek óta tapasztalható, hogy a rendszeres könyvtárhasználók jó része a fiatalok közül kerül ki. Ez öröndetes jelenség. De azt is látunk kell, hogy a felnőtt olvasóvá nevelődés nem zökkenőmentes, természetesen folyamat!

Ennek oka egyebek között az, hogy a nevelés két nagy intézményesített rendszere, az iskola és a közművelődési intézmények átfogó, jól szervezett együttműködésének gyakorlata — bár sok szó

esik róla, s teszünk is érte — mégsem általános. Ahhoz, hogy a helyzet tovább javuljon, s a közös munka sehol se csupán néhány ügyszerető, lelkiismeretes pedagógus és könyvtáros belügye legyen, a jövőben talán több erkölcsi és anyagi ösztönzésre, jobb szervezésre, az irányítók részéről pedig nagyobb ellenőrzésre van szükség. Terveink alakításakor mindezt az eddigieknél is jobban szeretnénk figyelembe venni, hiszen az általános műveltség, a hétköznapi kultúra és a jó szakmai felkészültség ügyében a „felelősök” között — úgy érzem — a könyvtár az élvonalban van.

Végezetül szeretném, ha a tudatos kultúra-közvetítő magatartás vállalásán túl munkatársaimmal közösen 1983-ban is hozzájárulhatnánk egyben-másban környezetünk kulturális arculatának gazdagításához.

PAPP BÉLA
a Baranya megyei
SZMT Központi Könyvtár
igazgatója

Az 1982-es évben mind szakmai, mind mozgalmi munkánkban számos megoldandó feladat várt könyvtárunkra. Helyzetünket, tevékenységünket már korábban is meghatározta az a tény, hogy fenntartónk — mintegy nyolc évvel ezelőtt — új székházba költözött, a könyvtár azonban 1980 közepéig továbbra is az átépítésre, felújításra szánt épületben maradt; abban, amelyet végül is a Pécsi Nemzeti Színház kapott meg. A könyvtárnak tehát költözködni kellett. Időközben jóváhagyták ugyan az új, mindössze 650 négyzetméteresre tervezett központi könyvtár felépítését, záros határidővel, de a helykijelölés, a felsőbb szervek között a tervekről folytatott vita igen hosszú időt vett igénybe, emiatt nem költözhattünk egye-

nesen új otthonunkba. Mintegy négy évet kell kibírnunk jelenlegi helyünkön — egy húsz évvel ezelőtt is „ideiglenesnek” szánt épületben —, amely könyvtári célra nem alkalmas.

Könyvtárunknak jól működő (az országban másodikként létrehozott) hírlapolvasója volt, számottevő folyóiratállománnyal rendelkezünk, csak hogy ez körülbelül 40 ezer kötetnyi könyvvel együtt az új könyvtár elkészültéig holt állományként, hozzáférhetetlenül fekszik egy külső raktárban.

Hálózatunkban a központi könyvtárhoz mintegy 110 letéti könyvtár tartozik. A könyvellátás és a könyvcsere száma évente mindig megfelelő volt, a könyvtárosok bejártak cserélni, válogatni a központba. Jelenlegi helyünkön két évre — a központi könyvtár teljes állományellenőrzése idején — teljesen leállt a letéti csereforgalom. Új könyveket adtunk, de a régieket visszavenni nem tudtuk, s ez, a letétek mostoha viszonyait ismerve, nagy gondot okozott és okoz ma is. Most ott tartunk, hogy a letéti könyvtárakból visszahozott állomány jó részét helyhiány miatt dobozokban tároljuk, ismét csak holt anyagként.

Az ilyen és ehhez hasonló nehézségek közepette is úgy határoztuk meg az 1982. évi feladatainkat, hogy a körülmények szabta lehetőségeken belül igyekez-

zünk megfelelni a velünk szemben támasztott követelményeknek. Hálózati, módszertani munkánkat például — a központi célkitűzések figyelembevételével — a fenntartókkal való jobb, összehangoltabb munkára való törekvés jellemezte. Az egységes, összehangolt munka érdekében megvizsgáltuk a vállalatok szakszervezeti, illetve szakkönyvtárainak helyzetét, s ahol a feltételek megfelelőek, javaslatot teszünk összevonásukra. Kiemelt feladataink közé tartozik az egészségügyi intézményekben működő könyvtárak fejlesztése, integrációja. A megyei könyvtárral, valamint az egészségügyi szakszervezet központi könyvtárával együtt folytatjuk az intézményekben működő könyvtárak egyesítését. Megkezdtük könyvtárunk katalógusrevízióját, az új szabványok figyelembevételével újjáalakítjuk betűrendes katalógusunkat. Úgy tervezzük, hogy az új könyvtárban bővítjük szolgáltatásainkat, mivel területi könyvtári feladatokat is ellátunk. Ezért már az elmúlt évtől kezdve tudatosan fejlesztjük hangzó dokumentum-állományunkat, leendő hangtárunk alapját. Sikeresnek mondhatjuk olvasómozgalmi munkánkat, rendezvényeink iránt mindenütt megfelelő érdeklődés nyilvánult meg, amely az igényfelkeltésben ösztönzően hatott. Az Olvasó ifjúságért mozgalom első szakaszában több könyvtárunk — az ismert nehézségek ellenére — eredményesen vett részt, és akadt köztük olyan is, amelyik országos, illetve megyei elismerésben részesült. Könyvtárainkat természetesen a mozgalom folytatására ösztönöztük.

Terveink az új könyvtár mielőbbi felépülésétől függenek, nagyon várjuk, hogy azt célszerűen berendezve birtokba vehessük. Hasonlóképpen reménykedünk abban, hogy lesz saját gépkö-

csink is, amely munkánkat nagyban megkönnyítené. Tovább kell erősíteniünk hálózati-módszertani tevékenységünket, több időt kell fordítanunk a letéti könyvtárak hatékonyabb működésének irányítására, segítésére, ezen belül a működési feltételek javítására. Végül, de nem utolsósorban reméljük, hogy továbbra is megfelelőek lesznek anyagi lehetőségeink a színvonalas, tartalmas könyvtári munkához.

TÓTH SÁNDORNÉ
a Fővárosi
Szabó Ervin Könyvtár
VII. kerületi
szakolvasótermének vezetője

Tíz hónap egy olvasóterem életében nem nagy idő. Különösen akkor nem, ha ez az olvasóterem néhány szempontból rendhagyónak számít. Mindenekelőtt abban, hogy területileg nincs összekapcsolva a kölcsönzőterrel, ezért állománya úgy alakult, hogy a heti 52 órás nyitvatartás alatt az olvasók ne érezzék lépés-nyomon a kölcsönzési állomány hiányát. A jelenlegi prézens könyvállomány, a 300-féle periodikával a közművelődési könyvtárügy egészét tekintve is számottevő, hálózatunkban, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hálózatában pedig a legnagyobb. Megtalálható benne minden fontosabb munka, amely a különböző szintű oktatáshoz szükséges, s különösen nyelvészeti-irodalom-történeti anyaga gazdag. A 30 ezer kötetre tervezett befogadóképessége természetesen határait is megszabja. Rendhagyó azonban olvasótermünk abban a tekintetben is, hogy az általános olvasótermi szolgálat ellátásán felül keressük a lehetőségeket a középfokú oktatási intézmények és a közművelődési könyvtárak ideális kapcsolatának kialakítására is. Nemcsak a kötelező, illetve

ajánlott olvasmányok és tanulmánykötetek gyűjtésével — hiszen ez minden könyvtárnak kötelessége —, hanem azzal is, hogy — divatos szóval — műhely kialakítására törekszünk, mely a különféle, könyvtárhasználatra épülő csoportos foglalkozások színterévé válhat. Mivel a beiratkozottak 50,8 százaléka tanuló, csöndesebb délelőttökön a 400 négyzetméterből szabadá tudjuk tenni emeleti olvasótermünket az osztályok fogadására, rendhagyó irodalmi, történelmi órák tartására, könyvtárbeutatókra, video-műsorok megtekintésére. Az órákat a könyvtárosok hangfelvételekkel, diáképekkel, kivetített könyvillusztrációkkal teszik élményszerűvé. Ezzel már jeleztem, hogy hálózatunkban egyike vagyunk azoknak a könyvtáraknak, ahol jó minőségű gépi berendezések találhatók. Segítséggel hang- és vizuális gyűjteményünk a rádióból és a televízióból felvett irodalmi és nyelvtanulást segítő műsorokkal is gazdagodik. Hangtárosaink tehát természetesen „főszereplői” a könyvtári foglalkozásoknak.

Az elmúlt év fő céljává azt tűztük ki, hogy tudományt vegyenek rólunk az érdekeltek, elsősorban az iskolák, a diákok, a tanárok. Ennek érdekében a hálózati központ szórólapokat és plakátokat

készített, amelyeket eljuttattunk az iskolákba, a lakossághoz, a FÖMO-hoz, sőt még a budapesti nemzetközi vásárra is. Iskolai munkaközösség-vezetők és csoportok látogattak el hozzánk, hogy megismerkedjenek szolgáltatásainkkal.

Idei munkánkat arra alapozzuk, hogy az iskolák számítanak a könyvtárakra. Jó hagyomány ez a kerületben, így szép feladat lesz néhány könyvtárosunk számára, hogy kikísérletezze az iskolatípusokra szabott órákat. Az országos középiskolai tanulmányi verseny magyar és történelem témáiban igen nagy gonddal készülünk a diákok segítésére. Saját állományunk darabjai mellett, másolatban azokat az ajánlott cikkeket is szeretnénk kezükbe adni, amelyek eredetileg nagykönyvtárak anyagából valók, így érdemes lesz más kerületekből is hozzánk irányítani a pályázó fiatalokat.

Szakmai elképzeléseinkhez nagyon jól illik a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat közötti megállapodás keretében indult 13 részes előadássorozat *Bevezetés az irodalomelméletbe* címmel, amely érettségizőknek, felvételre készülőknek nyújt segítséget, de amelyet főiskolások is szép számmal látogatnak. Az előadók az új középiskolai magyartankönyv szerzői.

Kisgalériánk 1983. évi kiállítási terve szerint nyolc fiatal képzőművész mutatkozik be könyvtárunkban, az Erzsébetvárosi Művelődési Ház rendezésében.

E rövid összefoglalóban több teret kaptak a foglalkozások, ami az indulás évében talán indokolt, de igen nagy munkánk volt és lesz még 1983-ban is az alapkatalógusok tisztességes elkészítése, az állomány feltárása, a kiegészítő katalógusok kiépítése. Ez a mindennapos aprómunkával járó tevékenység nélkülözhetetlen az olvasótermi tájékoztatás színvo-

nalának emeléséhez és a későbbi időkre tervezett szolgáltatásaink megalapozásához is.

DR. GYIMESI ENDRE
a zalaegerszegi
József Attila
Városi Könyvtár igazgatója

Hogy milyen volt az 1982-es év? Hadd induljak egy kicsit korábbról!

Az 1970-es évek végén nagy változások következtek be Zalaegerszeg közművelődési intézményhálózatában. Megkezdődtek az előkészületek a zalaegerszegi állandó színház létrehozására. A leendő színház épületéből kiszorult SZMT Központi Könyvtár a József Attila Városi Könyvtár helyére költözött, a városi könyvtárt pedig — a kölcsönző tevékenység tizhónapos kényszerű szüneteltetése után — az újonnan létesült Landerhegyi Művelődési Központban helyezték el.

A könyvtár nagyon jó helyen, egy körülbelül 20 ezer lelket számláló lakótelep központjában, tiz oktatási intézmény: óvodák, általános és középiskolák, kollégiumok stb. környezetében található. Az intézmény a feltétlenül indokolt szakmai és technikai munkák elvégzése után 1981. október 20-án nyitotta meg kapuit az olvasók előtt.

Az 1982-es év tehát a birtokbavétel esztendeje volt. A korábinál jóval kedvezőbb személyi és gazdasági feltételekkel rendelkező, több mint 600 négyzetméter alapterületű, szőnyegpadlós, esztétikus svéd Allmedia bútorzattal berendezett könyvtár hamarosan népszerűvé vált, előbb a lakótelepen, majd később a város könyvbarátainak körében is. A beiratkozott olvasók száma 1982-ben meghaladta a 4100-at, s a napi látogatószám is gyakran négy száz fölé emelkedett. Olva-

sószolgálatunk mindent megtett annak érdekében, hogy a betérő látogatók jól érezzék magukat a könyvtárban, és presztizskérdést csinált abból, hogy kéréseiket a lehető legjobban teljesítse. Sokszor nem kevés utánjárást követel ez, hiszen központi könyvtárunk állománya alig haladja meg a 65 ezer kötetet. Hála az országos közművelődési alap támogatásának — a korábbi szűkös feltételek miatt a dezideráta jegyzékünkbe felvett művek számát csökkenteni tudtuk, sőt a város területén levő tiz letéti könyvtárunk állományát is megerősítettük.

Fontos feladatunknak tartjuk, hogy az óvodások és az iskolai tanulók alapvető igényévé tegyük az állandó könyvtárhasználatot. 1982-ben havonta 58 csoportos foglalkozást tartottak gyermekrészlegünk munkatársai.

Rendszeressé váltak könyvtárunkban az irodalmi estek, s ezek törzsközönsége is kialakult. Feladatunknak tekintjük, hogy a városunkban élő íróknak és költőknek bemutatkozási lehetőséget nyújtsunk. Könyvtárunkban működik a *zalaegerszegi írókör*, valamint annak utánpótlási gárdája, a *diákirók*, *diákköltők klubja* is.

Jól felszerelt zenei részlegünk forgalma szintén öröndetesen emelkedett.

Intézményünk nyitvatartási ideje a látogatók igényeihez alkalmazkodik — s a „B”-típusú könyvtárak között országosan is talán a leghosszabb. Hétköznapokon (szombaton is) 10 órától 20 óráig, vasárnap pedig 10 órától 14 óráig vehetők igénybe a könyvtár szolgáltatásai.

A jövő feladata, hogy megfeleljünk a könyvtárunk iránt megnyilvánuló nagy olvasói bizalomnak, szolgáltatásaink tökéletességével javítsuk munkánk színvonalát. Gondunk rengeteg van: Meg kell oldanunk könyvtárunk gépesítését, úrrá kell lennünk kötetzeti gondjainkon, s tökéletesíteni kell szakkatalógusunkat is. 1983. január 1-től átvettük a Zala megyei Könyvtártól 19 városkörnyéki település könyvtárainak szakmai-módszertani felügyeletét; s a megyei tanács döntése értelmében fel kell készülnünk arra, hogy a tervidőszak végére átvegyük az egész zalaegerszegi járás könyvtárügyének gondozását, és bevezessük a központosított ellátórendszert. Mindezek személyi, technikai feltételeinek megteremtése nem kis feladatot ró ránk.

Szerencsére lelkes, tetterkész, jó munkatársaink vannak, akik nem rettennek vissza a nagy feladatoktól, még akkor sem, ha tudják, hogy sem a könyvtárosok erkölcsi és anyagi megbecsülése, sem a könyvtárak közötti együttműködés nem javult lényegesen az utóbbi években.

BOLEVÁ CZ JÓZSEF
a Tabi Nagyközségi Könyvtár
vezetője

A Tabi Nagyközségi Könyvtár 1980-ban költözött jelenlegi helyére. Az új elhelyezés és a társadalmi munkával megszépített közvetlen környezet felszínre hozta az *olvasókert* létesítésének gondolatát. Javaslatainkra a

nagyközségi közös tanács vezetői anyagiakkal, az üzemek szocialista brigádjai pedig több mint 100 ezer forintos társadalmi munkával segítettek abban, hogy 1981-ben megnyithattuk az olvasóteret. Parkosított környezetben, diófák alatt, rózsalugasok között, rusztikus asztalok mellett tavasztól ősziig 120-féle hírlappal, folyóirattal és szeszmentes büfével várjuk olvasóinkat. Jólétes érzés hallani az olvasók, vendégeink elismerő szavait, és érezni környezetünk megbecsülését.

Az új millió új gondolatokat szült. A helytörténeti munka fel lendítését a társadalom bevonásával képeztük el és terveztük meg. Gyűjteményünk alapjául 180 tekercsből álló, Somogy sajtójának nagy részét magában foglaló mikrofilmtárunk, valamint az 1945 és 1982 közötti időszakot felölelő, Tabról szóló cikk-katalógus szolgált. A társadalmi szervek segítségével és a Hazafias Népfront nagyközségi bizottságával együtt szerveztük meg a hűsz tagból álló helytörténeti munkabizottságot. Ez az üzemek és az intézmények krónikájának írásával foglalkozik, szakmai összejöveteleit pedig vezetésünk alatt a könyvtárban tartja. Felmerült a képeslapok és a fényképek gyűjtésének gondolata is, mégpedig abból a célból, hogy a városiasodó nagyközség múltját és jelenét kiállításon mutathassuk be a lakosságunknak. A könyvtárosok több mint 500 fényképet és képeslapot gyűjtöttek össze a *Változó Tab* című fotókiállításunkra. A megnyitóra a művelődési központ kisfilmes szakköre kisfilmet készített Tabról. A szakkörrel kötött megállapodásunk értelmében filmek készülnek a nagyközség társadalmáról is, illetve a jövőben minden fontosabb politikai és gazdasági eseményről. E filmekkel könyvtárunk helytörténeti film-tárát alapozzuk meg.

1982-ben kellett volna megindulnia az új könyvtárellátási rendszernek, melynek tervét a szakmai felügyeleti szervek jóváhagyták. A tervet szerint — hasonlóan 13 fiókkönyvtárunk ellátásához — két közigazgatási körzet nyolc, tiszteletdíjas könyvtárossal működő könyvtárát láttuk volna el szerződéses alapon. E területeken 280 kültelken élő családhoz szeretnénk volna eljuttatni könyvtárunk szolgáltatásait. Tervünk — sorozatos félreértések miatt — elbukott. Hasonlóképpen jártunk a könyvtárral megfelelően el nem látott társadalmi körök csak alsó tagozattal rendelkező iskoláinak könyvtári

ellátásával is, holott e probléma megoldása halaszthatatlan.

Az önhibánkon kívül meg nem valósult elképzelések nem tesznek bennünket borúlátóvá. Megvannak a feltételeink ahhoz, hogy az ellátási rendszer gondolatát felszínen tartsuk. Tabon egy lakosra 5,6 könyvtári kötet jut, és a lakosság 34,3 százaléka könyvtári olvasó. Statisztikai eredményeink alapján elégedettek lehetnénk, de 1983-tól új szolgáltatást szeretnénk bevezetni. A tervek elkészültek, és nem lesz akadálya annak, hogy megnyíljen a könyvtár zenei részlege több mint 500 hanglemezzel, és megkezdjük zenei ismeretterjesztő tevékenységünket is.

Szolgáltatásaink kiterjesztésével elengedhetetlenül szükség lesz a könyvtár bővítésére, erre lehetőségünk is van. Az oktatást komplex könyvtári órák tartásával szeretnénk segíteni, ami több helyet igényel.

Végül hangsúlyozni szeretném, hogy számunkra a tervezett könyvtárellátási rendszer megvalósítása jelentheti a legfontosabb feladatot. Nem tartom ugyanis feltétlenül szükségesnek, hogy egy akkora községben, mint a mienk, több könyvtári hálózat tartson fenn könyvtárat.

